

De Nederlandsche Dialectstudie in 1933 (1)

door L. GROOTAERS,

Docent aan de Universiteit te Leuven.

I. **Bibliographie.** — In deze *Handelingen* verscheen het jaarlijksch bibliographisch overzicht van L. GROOTAERS onder den titel *De Nederlandsche Dialectstudie* in 1932 (2). Een uiterst belangrijke bibliographie over de taalgeographische ondernemingen werd uitgegeven door J. SCHRIJNEN onder den titel *Essai bibliographique de géographie linguistique générale* (3); het werk bestaat uit een verzameling van korte berichten door deskundigen uit de groote atlas-ondernemingen. De publicatie geschiedde onder de auspiciën van de Commission d'Enquête linguistique, die een subcommissie vormt van het door de Internationale linguïstencongressen (4) in het leven geroepen Comité Permanent de linguistes, waarvan J. SCHRIJNEN de secretaris is.

Voor taalkundigen is insgelijks van belang de lijst der talrijke publicaties van den onlangs overleden West-

(1) De publicaties waarvan de titels in dit bibliographisch overzicht zonder jaartal worden vermeld, verschenen in 1933.

(2) *Handel. van de Kon. Comm. voor Toponymie en Dialectologie*, VII, 213-221.

(3) Nijmegen, Dekker en Van de Vegt.

(4) Het derde van deze Congressen werd te Rome gehouden in September 1933; de *Handelingen* zijn nog niet verschenen.

brabantschen folklorist M. SACRÉ, afgedrukt in het door hem uitgegeven tijdschrift *Eigen Schoon en De Brabander*, XVI, 396-397 (1).

II. Publicaties van algemeenen aard. — J. SALSMANS, voorzitter van de Zuidnederlandsche Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis heeft op zich genomen de ontwikkeling van dit verdienstelijk genootschap in de laatste twintig jaren te beschrijven. Zijn opstel verscheen onder den titel *De Zuidnederlandsche Maatschappij van Taalkunde* (2) en vormt de voortzetting van het in 1910 door J. BOLS geschreven overzicht (3).

J. LANGOHR heeft een groote hoeveelheid historisch en taalkundig materiaal verzameld in zijn uitvoerig werk: *Le Nord-Est de la province de Liège et le canton d'Eupen* (4): de dialectoloog zal hieruit de ontwikkeling van de merkwaardige taaltoestanden in dezen afgelegen hoek van ons taalgebied leeren kennen (5).

De Dialectencommissie der Koninklijke Akademie van Wetenschappen (6) publiceerde haar *Verslag over 1933* (4 blz.), waarin wordt medegedeeld dat geen nieuwe vragenlijst werd uitgezonden gedurende het afgelopen jaar.

III. Klank- en Vormleer. — A. VAN LOEY levert een belangrijke bijdrage tot de geschiedenis van het Brusselsch

(1) Daar we door toevallige omstandigheden dit tijdschrift niet bij de hand hadden was Dr. J. GRAULS bereid de aflev. van 1933 voor ons te excerpereen; wij danken hem hier in naam van onze lezers.

(2) *Versl. en Meded. der Kon. Vl. Acad.*, 1933, 30-42.

(3) *Schets eener Geschiedenis der Zuidnederlandsche Maatschappij van Taalkunde in Versl. en Meded. der Kon. Vl. Acad.*, 1910.

(4) Brugge, Excelsior.

(5) Over de taalgeographie van dit gebied zie het werk van W. Welter e. a. dat hieronder, blz. 270 wordt genoemd.

(6) Centraal Bureau voor Nederlandsche en Friesche Dialecten, Amsterdam (Kloveniersburgwal, 29).

onder den titel *Historiese Lange-Vocaalverschuiving in het Brusselse dialect* (1). Uit schrijvers onderzoek van de oude bronnen blijkt dat de tegenwoordige toestand bijna bereikt is in de 16^e eeuw, terwijl de Brusselsche vocalen in de 14^e eeuw ongeveer de waarde schijnen te hebben van het tegenwoordige Algemeen Beschaafd.

B. TEN BERGE bespreekt eenige *Belangrijke Sandhijafwijkingen in het Groningsch* (2); het gaat over verschijnselen waargenomen in het Groningsche dorp Leens en die volgens schrijver sterk afwijken « van die welke voor het Algemeen Beschaafd gelden ». Daar het Nederlandsch, zooals het uit den mond van beschaafde Noordnederlanders wordt gehoord, groote verschillen vertoont in de verschillende provinciën, zou het vooreerst noodzakelijk zijn duidelijk te omschrijven wat onder de algemeen beschaafde Sandhijegels wordt verstaan.

L. LE CLERQ haalt in *Mechlinia* (X, blz. 177) een tiental verzen aan uit PEETER HEYNS *Spiegel der werelt* (Antwerpen, Plantijn, 1577); in het slot gericht « Tot Nederlandtschen Facteurs » is er spraak van de « Mechelsche vocaal-smiltingh »; het is niet duidelijk wat hiermee wordt bedoeld (3).

E. LÖFSTEDT zet zijn reeks opstellen over de Friesche dialecten voort onder den titel : *Beiträge zur Nordfriesischen Mundartenforschung* (4).

IV. **Syntaxis.** — G. S. OVERDIEP zet zijn reeks opstellen voort over *Dialectstudie en Syntaxis* (5).

(1) In deze *Handelingen*, VII, 309, vgg.

(2) *Onze Taaltuin*, II, 149-150.

(3) SERRURE heeft op dezen tekst reeds de aandacht gevestigd in het *Vaderlandsch Museum*, III, 304-305 en denkt dat de elisie bedoeld wordt.

(4) *Lunds Univ.-Arsskrift*, N. F., Avd. 1, Bd. 29. Nr. 2; 100 blz. en één kaart.

(5) *Onze Taaltuin*, II, 23-26, 44-46, 65-73, 161-170, 225-232.

V. **Dialectgeographie.** — Na een lange tusschenpoos zijn er in 1933 twee nieuwe deelen verschenen in de *Noord- en Zuidnederlandsche Dialectbibliotheek*. In deel III behandelt J. J. HOF onder den titel *Friesche Dialectgeographie* (1) een aantal verschijnselen uit zijn geboortestreek : hij heeft niet minder dan 68 taalkaartjes geteekend. Als deel IV van dezelfde Bibliotheek verscheen een studie over *Die niederfränkischen Mundarten im Nord-Osten der Provinz Lüttich von W. WELTER unter Mitwirkung von J. DELHEZ, L. GROOTAERS und J. LANGOHR* (2) ; de schrijver gaat uit van het Montzener dialect, waarvan hij klank- en vormleer opteekent ; daarna worden een zeker aantal verschijnselen taalgeographisch behandeld voor al de Nederfr. plaatsen van dezen driehoek ; een zeer belangrijk gedeelte vormt de uitvoerige behandeling van de Limburgsche accenten.

E. BLANQUAERT, W. PÉE e. a. zetten hun uitvoerig onderzoek voort van *De Nederlandsche Dialectnamen van de Spin, den Ragebol en het Spinneweb* (3) : de schrijvers houden hier de belofte in het eerste deel van hun studie gedaan (4), namelijk hun onderzoek ook tot het Noordnederlandsche gebied uit te breiden en tevens de historische zijde van de opgeworpen vragen te onderzoeken.

J. VAN GINNEKEN bespreekt *Nog een Hollandsche Expansie : de ronding van lenen : leunen en soortgelijke* (5) ; schrijver besluit dat het centrum van Zuid-Holland van 1200 tot 1700 voor de gerekte *e* in open lettergreep een « labiale haard » vormde « die de geronde vormen naar alle kanten uitstraalde ».

(1) 's Gravenhage, Nijhoff, xiv-277 blz. met 68 kaarten.

(2) 's Gravenhage, Nijhoff, xix-206 blz. met 45 kaartjes.

(3) Deze *Handelingen*, VII, 329-432. Met 3 kaarten in kleuren. Ook afzonderlijk verschenen als publicatie van het Gentsche Seminarie voor Vlaamsche Dialectologie (Antwerpen, De Sikkel).

(4) In deze *Handelingen*, III (1929), 209-228.

(5) *Onze Taaltuin*, II, 113-128. Met 8 taalkaartjes.

H. WEYNEN publiceert twee kaarten over het woord *Poosje* en zijn synoniemen (1). De eerste betreft alleen Noord-Brabant door schrijver zelf afgereisd; « om dit kaartje wat meer relief te geven » gaat hij voort « heb ik dezelfde verschijnselen ook trachten na te gaan in heel ons nederlandsch taalgebied ». Deze tweede kaart nu werd ontworpen naar gegevens geput « uit de dialect-materialen van het onderzoek van Willems en te Winkel mij als assistent van prof. van Ginneken ter beschikking gesteld ». Vervolgens werden nog een 28-tal dialectwoordenboeken en woordenlijsten geraadpleegd. Uit het bovenstaande blijkt dus dat het Zuidnederlandsch materiaal voor deze kaart uit twee bronnen komt: het dialectonderzoek van P. Willems en de Zuidnederlandsche *Idiotica*. Wie ooit met deze laatste heeft gewerkt, weet genoeg dat ze voor de taalgeographische behandeling niet te gebruiken zijn: zoo goed als nooit worden de vormen op voldoende wijze gelocaliseerd. Het reusachtige materiaal door den ijverigen P. Willems op het einde van de 19^e eeuw ingezameld, berust in het archief van de Kon. VI. Academie: wie het ooit heeft doorbladerd weet dat het voor wetenschappelijke doeleinden volslagen onbruikbaar is zonder nauwkeurige contrôle ter plaatse zelf, d. w. z. dat de interpretator de enquête nog eens zou moeten overdoen. De heer WEYNEN is wel een beetje wantrouwig geworden, want hij zegt « met deze gegevens dorst ik geen omtrekslijnen te gaan teekenen »: (2) beter ware het

(1) *Onze Taaltuin*, II, 216-222.

(2) Moeten we uit het bovenstaande afleiden dat de talrijke taalkaartjes die J. VAN GINNEKEN in *Onze Taaltuin* publiceert ook op WILLEMS + de *idiotica* berusten, voor hetgeen Zuid-Nederland betreft? Dan was het door ons uitgesproken voorbehoud (*Handelingen*, VII, 217-218) wel gewettigd, en is het niet te verwonderen dat b. v. in het onlangs verschenen stuk over de namen van de *zweep* de naam van de *zweep* en die van den slag (dun uiteinde) door elkaar worden gehaald, terwijl onze huidige dia-

geweest het Zuidnederlandsche deel der kaart heelemaal te laten vervallen.

J. VAN GINNEKEN zet de publicatie van zijn taalkaartjes voort ; in 1933 verschenen : in jaargang I : *leunen* (287-288), *schaap* (312-314), *knechl* (350-352), *his phoneem* (379-382) ; in jaargang II : *vinden* (26-28), *dorpel* (52-54), *neus* (88-89), *wang* (154-157), *links* (189-192), *wens* : *wuns* (251-253) ; van een wetenschappelijke verantwoording van het gebruikte dialect materiaal is weer geen spoor te ontdekken ; alleen kunnen we verwijzen naar de vraag, die we hierboven blz. 271, noot 2 hebben gesteld.

« Wie dialectkaartjes publiceert, laadt daarmee ook de taak op zich om verantwoording af te leggen van het door hem gebruikte materiaal. De lezer moet zooveel mogelijk in staat worden gesteld dit materiaal kritisch te beoordeelen ». Met deze woorden leidt G. G. KLOEKE een opstel in over *De Noordnederlandsche tegenstelling West-Oost-Zuid weerspiegeld in de a-woorden ; een dialectgeographische excursie om de Zuiderzee* (met kaarten van water en *schaap*) (1) ; hier staan we weer op vasten wetenschappelijken grond en hoeven niet te vreezen in het dilettaantisch drijfzand te verzinken.

Dezelfde schrijver besluit met een laatste woord zijn polemieek met W. DE VRIES over de *oe/uu*-quaestie onder den titel *Over kritiek en antikritiek* (2).

In aansluiting bij SCHÖNFELD's opstel over hetzelfde onderwerp (3) schrijft W. DE VRIES over *oe-relicten in Holland en Zeeland* (4) en *Bij oe-relicten* (5).

lecten die zeer scherp onderscheiden (*Onze Taaltuin*, II, blz. 350, 3° ; zie ook VERDEYEN, *Kletsoor in Feestalbum Teirlinck*, blz. 157-167).

(1) *De Nieuwe Taalgids*, XXVII, 241-256.

(2) *Lewensche Bijdragen*, XXV, 59 vgg. ; zie ook onze vorige overzichten in deze *Handelingen*.

(3) Zie deze *Handelingen*, VII, 217.

(4) *Tijdschrift voor Nederl. Taal en Letterk.*, LII, 18-39.

(5) *Tijdschrift voor Nederl. Taal en Letterk.*, LII, 301-302.

B. MARTIN geeft zijn twaalfde Kontinentaal-Germaansche kaart: *Der Handbesen* (1). FR. KARG bestudeert *Flämische Spuren in der Halle-Leipziger Bucht* (2): in zijn met 22 kaarten geïllustreerde studie toetst bij de historische gegevens over de Vlaamsche inwijking in dit gebied aan de tegenwoordige Vlaamsche taalrelicten.

J. GRAULS maakt *Een tweede uitstapje naar het Walenland* (3) aan de hand van J. HAUST's *Dictionnaire liégeois*, en somt een nieuwe reeks gevallen op van wederzijdschen invloed van het Luikerwaalsch en het Zuidlimburgsch.

J. HAUST maakt in aansluiting bij de bespreking van zijn boek door J. GRAULS (zie hierboven) en van L. A. CORIN eenige korte opmerkingen (4) onder den titel: *Le dictionnaire liégeois et les germanistes* (5).

VI. Woordenschat. — De Zeeuwsche Vereeniging voor Dialectonderzoek zond in 1933 de n^{rs} 20 tot 25 van haar *Vereenigingsnieuws* met vragenlijsten uit.

J. TANGHE geeft *Sprokkelingen uit de Vlaamsche Vischerstaal* in het Nederlandsche tijdschrift *Eigen Volk*, V, 276-280.

Ook in *Biekerf* is allerlei nuttig dialectmateriaal te vinden in de rubrieken *Uit den ouden Taalschat* en *Folklore*. In de eerste moeten vooral de stukken door A. VIAENE vermeld worden. J. DE LANGHE zet in hetzelfde tijdschrift zijn lexicographische studies over de taal van de West-

(1) *Deutsche Wortgeographie*, XII. *Teuthonista*, IX, 47.

(2) *Teuthonista*, Beiheft 8 (*Mitteldeutsche Studien*, 6). Halle, Niemeyer, 57 S.

(3) *Handelingen*, VII, 259 vgg.

(4) A. L. CORIN, *Au delà de Grandgagnage et de Haust*, in *Etudes de dialectologie romane dédiées à la mémoire de Grandgagnage* (Parijs, 1932), blz. 97-120.

(5) *Mélanges de philologie offerts à J. J. Salverda de Grave*, Groningen, Wolters, blz. 158-164.

vlaamsche kust voort : ditmaal heeft hij het over *Blauwers en Striemers* (benamingen van de zeekwallen) (1).

In *Eigen Schoon en De Brabander* (2) verklaart M. J. VAN DEN WEGHE eenige Brabantsche geslachtsnamen : *Hacolai, Hocculay, Arcoleye, Herqueliens, Hercoliens*.

In hetzelfde tijdschrift zet H. PAUWELS zijn studies voort over *De Folklore van het Rundvee* : hij heeft het nu over : de koe op stal, het veevoeder, e. dgl. Dezelfde schrijver geeft ook een bijdrage over *De Dorpsfacteur* (3) en vermeldt een zeker aantal woorden en uitdrukkingen die met de populaire figuur van den brievenbesteller in verband staan.

J. L(INDEMANS) verklaart het Brabantsche woord *kassaard* « pannekoek » en deelt eenige oude keukenrecepten mede (4).

Van groot belang voor de dialectologen wordt ook de onlangs begonnen enquête met het oog op een *Vlaamschen Volkskunde-Atlas* : hierover schrijft P. DE KEYSER in *Oostvlaamsche Zanten*, VIII, blz. 3-7.

In hetzelfde tijdschrift verschenen ook een paar opstellen over folklore waarin dialectwoorden voorkomen, namelijk : P. DE KEYSER, *Over de folklore van de voornamen* (5) en A. VAN AISE, *Pasteibakkerij in het Volksleven* (6).

R. FONCKE zet zijn sprokkelingen *Uit het Mechels Dialekt* voort (7).

VII. Teksten. — J. H. ENDEPOLS heeft een uitvoerige bloemlezing van Maastrichtsche dialectlitteratuur samen-

(1) Biekorf, XXXIX, blz. 213-216.

(2) XVI, 84-96 en 298-318.

(3) *Eigen Schoon en de Brabander*, XVI, 350-360.

(4) *Ibidem*, XVI, 260-263.

(5) *Oostvlaamsche Zanten*, VIII, 148-158.

(6) *Ibidem*, VIII, 14-32.

(7) *Mechlinia*, X, blz. 14, 25, 47, 63 en 69.

gesteld onder den titel : *Mestreechter Spraok, doe zeute taol* (1).

In de hierboven vermelde tijdschriften : *Eigen Volk*, *Biekerf*, *Meclinia*, *Oostvlaamsche Zanten*, *Eigen Schoon en de Brabander* alsook in het *Nederlandsch Tijdschrift voor Volkskunde* verschijnen geregeld teksten in dialect of in dialectisch getinte taal, waaruit de dialectoloog nuttig materiaal kan halen, indien hij ze met de geboden kritische voorzichtigheid weet te gebruiken.

(1) Maastricht, Van Aelst, VI-209 blz.